

Зміст

Особливості другого року життя малюка	6
Активність, рухи, моторика	12
Мовлення	38
Гра — спосіб пізнання навколишнього світу	79
Формування характеру дитини	101
Запитання, відповіді, рекомендації	139
Наостанок	154
Додаток	156

Любі батьки!

Ця книга — короткий опис того захопливого і складного шляху, який проходять діти разом зі своїми батьками від року до двох. Період, коли саме батьки стають водночас учасниками і дослідниками розвитку своєї дитини. На батьківському шляху постане багато великих і малих відкриттів. Це подарує вам можливість поглянути на звичний світ очима дитини. І найдивовижніше відкриття — це ваш малюк, який день у день знайомитиме вас із собою.

Дитині виповнився один рік! За плечима батьків залишився перший відповідальний період догляду за малюком. Вік немовляти характеризується, передусім, стрімким фізичним розвитком. До року діти, як правило, вже починають тримати тіло вертикально і ходити самостійно. Малюк вимовляє свої перші слова. Розширюється коло його спілкування, мовлення стає способом комунікації. Швидко збільшується кількість слів, які дитина розуміє. З'являється вказівний жест

як спосіб виразити свій інтерес. Дитина досліджує навколишні предмети завдяки своїм діям із ними — так виникає предметно-маніпулятивна гра. До двох років діти вже можуть розрізняти форму, величину і колір предметів. У цей період починають формуватися окремі риси характеру. Дитина наслідує дорослих. Розширюється діапазон емоційних реакцій, малюк уловлює інтонацію дорослого. Любить похвалу, помітно соромиться зустрічі з малознайомим дорослим. Радість, здивування, образи, збудження — різні емоції швидко змінюють одна одну.

Особливості другого року життя малюка.

Період від року до двох, так само як і немовлячий період, характеризується стрибкоподібним стрімким психомоторним розвитком. Незграбні однорічні малюки ще дуже залежні від підтримки і турботи дорослих, проте поступово вони сприймають себе більш незалежно, окремо від мами та інших дорослих.

Життя однорічної дитини сповнене нових емоцій, вражень і переживань. Важко навіть уявити, який обсяг інформації обробляє малюк! Це насправді колосальна праця нервової системи і психіки. У формуванні будь-якої нової навички беруть участь одночасно декілька психічних функцій. Так, наприклад, якщо малюк малює пальчиками, то окрім власне дрібної моторики залучається зорове сприйняття, зорово-моторна координація, уява, мислення, емоції,

пам'ять. Якщо дорослий озвучує гру, активізується також мовна діяльність.

Батьки з радістю чекають як перших кроків, які припадають приблизно на вік до року, так і перших слів. Природно, що перші успіхи дитини свідчать про дозрівання базових психічних процесів. Саме тому так важливо створити необхідні умови для їх стимулювання. Участь дорослих у цьому процесі — важливе і захопливе завдання. Винагородою ж усім зусиллям стане зустріч зі своєю дитиною як із мислячою істотою — дивовижна і незвичайна подія!

Починаючи з року, дитина стає активною і допитливою. Це період, коли малюк не озвучує своє «чому», як це робить три-, чотирирічна дитина, але активно демонструє свій інтерес до всього, що її оточує. Дитина залучається до навколишнього світу завдяки таким механізмам:

- активному спостереженню і сприйняттю;
- наочній взаємодії з предметами, практичній маніпулятивній дії;
- спілкуванню з дорослими (іншими людьми).

У перший рік життя батьки чутливо відповідали на фізіологічні потреби своєї дитини, забезпечували її безпеку, спілкувалися на емоційному рівні. На другому році життя дуже важливо правильно стимулювати мовленнєву активність дитини, розвивати моторику і рухи в просторі, навчати елементарних соціальних навичок і закріплювати пізнавальний інтерес.

Увага батьків однорічних малюків фокусується на багатоплановому понятті «розвиток». Дорослі поспішають вибрати нові «розумні» іграшки, розвивальні книжки. Хочеться звернути увагу, що процес навчання і розвитку дитини складається з *видимого психологічного впливу і прихованого*.

Видима частина в навчанні дитини — це те, чого саме навчає дорослий, які знання він передає. Це стосується, наприклад, навичок моторики, засвоєння нової інформації з якої-небудь галузі знань, пізнання мови, набуття музичних навичок.

Прихований вплив — це те, як дорослий навчає дитину, у який спосіб це робить. Такому неявному впливу в психології надають великого значення, оскільки від того, яким способом буде поданий той чи інший матеріал, залежатиме інтерес дитини, а відповідно, її розвиток, здатність самостійно засвоювати знання. Дорослий навчає не лише знань, але й самої здатності навчатися. Тому важливо знати особливості психологічного розвитку.

Зарубіжні і вітчизняні психологи відзначили декілька цікавих особливостей розвитку психіки дітей.

По-перше, зовнішня обумовленість розвитку малюка, його залежність від взаємодії і спілкування з дорослими.

По-друге, наявність зони потенційного найближчого розвитку дитини. Зазначимо, що обидві характеристики свідчать про те, що засадничу роль

у розвитку немовляти відіграють учителі, які перебувають поряд: батьки, вихователі, дорослі.

Категорія спілкування — це особлива властивість психіки людини. Річ у тому, що всі базові психологічні процеси, наявні в дорослої людини, у дітей виникають за допомогою спілкування з дорослими. Спочатку все навчання відбувається зовні, а лише потім стає частиною внутрішніх психічних процесів. Це стосується і практичних навичок, і навичок регуляції своєї поведінки. Легко простежити цей процес, наприклад, під час навчання дитини читання. Поки дошкільник не опанує читання вголос, він не зможе читати про себе.

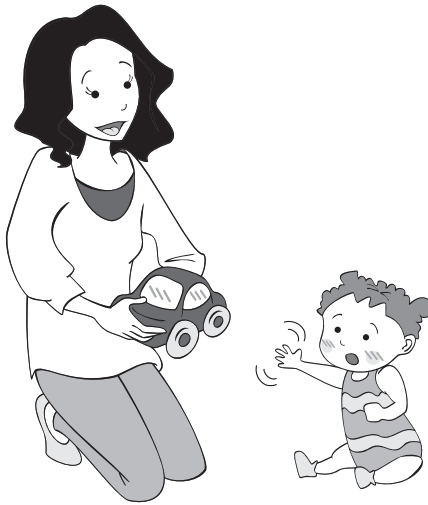
Фізіологи підтверджують той факт, що в період від народження до двох років найбільш важливою умовою подальшого інтелектуального розвитку дитини є емоційна взаємодія з дорослими. Саме завдяки емоціям малюк виділяє і фіксує свою увагу на важливому об'єкті, може зосереджено слухати. Тому так важливо спілкуватися, радіти, дивуватися разом з ним.

Назва другого механізму відповідає його суті. Зона найближчого розвитку — це те, чого у своїй самостійній діяльності дитина зробити ще не може, але

те, що вона виконає за взаємодії і допомоги дорослого. Наприклад, однорічна дитина ще не знає, як висловити своє бажання, тягнеться до іграшки і криком виражає прохання. Мама може допомогти і підказати, як попросити машинку, наприклад: «Дай, дай!». Якщо в малюка вже сформована здатність наслідувати і вимовляти прості слова, то він одразу ж повторить і сам спробує вимовити слово «дай». Таким чином, у дітей є потенційний перспективний рівень розвитку, який може бути опанований завдяки комунікації з дорослими. Кожному з періодів розвитку відповідатимуть певні здібності.

Дитина в період раннього розвитку ознайомлюється з навколишнім світом за допомогою самостійного пересування, наочної дії, маніпулювання

з предметами. Проте мислення дорослих відповідає якісно іншому рівню — воно абстрактне. Завдяки абстрактному мисленню дорослі оперують поняттями, які не можна побачити як предмет. У результаті уявного виділення яких-небудь значущих, істотних властивостей у навколишньому світі вони доходять абстрактних понять. Мислення маленької дитини є конкретним, образним, практичним. Малюк розуміє навколишній світ тільки завдяки своєму досвіду. Поступово, під час опанування мовлення і поняття, розвивається і ускладнюється мислення. У трирічному віці з'являється уява, дитина може знайомитися з тими ситуаціями, яких не переживала насправді, яких не бачила. Вже до восьми-дев'яти років у дітей зароджується абстрактне мислення. Діти починають вивчати ті галузі знань, які можна тільки описати або уявити. Це точні і природничі науки. А в однорічному віці малюк робить перший крок на своєму шляху розвитку.

**Основні досягнення
малюків від року до двох:**

- 1) опанування складних рухових навичок і ходьби;
- 2) поява мовлення;
- 3) ігрова предметно-маніпулятивна діяльність;
- 4) перший прояв характеру дитини.

